

ВАСИЛЬ ЛЕВСКИ ДЯКОНЪТЪ

(По случай седемдесет години отъ обесването му)



Смѣлъ, прякъ, неподкупенъ и внушителенъ ти възлѣзе отъ низинитѣ на народа, затуй твоето огнено семе за бунтъ възпламени свѣтликъ въ душата на роба:

Свѣтликътъ пламна въ пожаръ:
Пожарътъ не се стопи презъ робските дни,

Роди жадуваната свобода на народа!
За това величаво дѣло ти черпѣше сила и твърдостъ отъ твърдостъта и силата на народа.

Твоята непоколебима вѣра бѣ израстла съ силата на земята-родинка, та както никога ти можа да възпривишъ въ неравната борба гигантскиятъ ръстъ на моя изстрадалъ народъ, готовъ да те следва презъ пепелища и потоци кръвъ.

Словото ти просто, но топло и пламенно сърдечно, бѣ небесна медовина за страднитѣ души, електрически токъ за буднитѣ сърдца.

Ти бѣ омагьосалъ народа, та той чакаше уречения чась — по твоя знакъ — да възстане срещу безвѣрнитѣ душмани.

Горчивитѣ сълзи да секнатъ!
Свободна да бѣде земята ни и народа!

Безправнието да падне!
Но какво, че ти не бѣше честитъ да доживѣешъ великото освобождение?

Въ дълбочината на иднитѣ столѣтия ти начерта смѣло и ясно сѣдбата на племето ни, отъ Бога избрано, по чернозема отъ тихия бѣлъ Дунавъ до лазурния брѣгъ на Егея и отъ вѣчно бурливото Черно море до синия Охридъ днесъ изворъ извира

благодать — жива вода!

Душата ти жадуваше тази достойна и скѣпа награда на твоето безпримѣрно дѣло, на твоя подвигъ велик!

Златенъ тронъ и властъ, — да можешъ и да сѣдишъ: — тебъ не блазнѣха тѣзъ нѣща, дори и на сѣнь!

Затуй въ свѣтлитѣ страници на историята твоето свѣтло име блисти по-свѣтло и отъ името и на най-свѣтлия човѣшки мѣченикъ.

Ти бѣ първия между първитѣ въ борбата за свобода на народа-мѣченикъ.

Твоего себеприношение и саможертва въ служба на народното дѣло оставатъ непознати за другитѣ народи.

Историята на никой народъ не познава по-велико, по-внушително отъ твоето епохално дѣло, пулсирано отъ твоето огнено сърдце — сърдцето на цѣль народъ.

Безъ отдишъ, безъ почивка и съ непознатото безстрашие до лудостъ, веднѣжъ ли кръстосва надлъжъ и наширъ родната земя?

Бунтовниятъ ти повикъ въ буря зашумя въ сърдцата на всички свѣститѣ пробуди.

Като че да бѣ гусларинъ — вълшебникъ, дошелъ изъ глѣбинитѣ на величавото минало на народътъ ни.

Днесъ душата на всѣки българинъ се пълни съ гордостъ и вѣнчание, когато пѣвецъ подхваща твоя бунтовенъ псаломъ съ огнени небесни слова.

Че твоето дѣло е всенародна неувѣхваща слава!

Безкрайна е и народната мъжа, съ-вѣстѣта покой не намира, че извергъ-и отъ Юда по-низкъ предателъ, — те провисна на бесилка въ онѣ тъженъ день, а изедници народни се гавреха съ тебе, съ твоето свѣтло име и честѣта ти — съ името и честѣта на българския народъ.

Затуй хали ще вийтъ, вихрове ще гонятъ трѣне въ полето, а свѣткавици ще слѣтятъ съ трѣсъкъ на кръстѣ да заличатъ предателското дѣло.

Званието дяконъ не ти попрѣчи всичко да бѣдешъ за своя народъ: — Че въ борба премина твоя буренъ и мѣченически животъ къмъ безсмертието на своя народъ пѣтя очерта къмъ неспирно величие презъ кръвъ и димъ.

Ти носѣше въ сърдцето си само единъ образъ — образътъ на родната скѣпа, който отъ нищо не може да бѣде засѣнченъ.

Душата ти обгаряше единъ пламъкъ, пламъкътъ на безсмертния народенъ духъ, крепили народа презъ вѣксоветѣ.

Една вѣра освѣтаваше твоя подвигъ — вѣрата на народа, която не угасва.

Единъ идеалъ те вдъхновяваше и нему ти служеше честно, вѣрно и безкористно — свободата на българската земя.

За нея ти се клѣ, за нея ти съ радостъ умрѣ!

Вълшебникъ безстрашенъ, смѣлъ и твърдъ борецъ, готовъ на всички жертви, за които не чакаше възмездие, предъ нищо не спрѣ да постигнешъ целѣта на светото народно дѣло.

Затуй грядущитѣ поколения въ тебе се клѣнатъ.

Съ твоя девизъ се обричатъ въ саможертва на народа и земята благодатна.

Левски! — ти си живата народна съвѣст!

Ти си и завинаги ще бѣдешъ найчестниятъ, вдъхновителъ на народния идеалъ, най-свършения образъ на народа-водачъ.

Твоя погледъ днесъ и завинаги ще е по-свѣтълъ и отъ свѣткавиченъ блѣсъкъ.

Предъ твоя ликъ и слънчевия ликъ мѣждѣ!

Твоя зовъ за свобода презъ вѣковетѣ ще увлича сърдцата на българските чеда.

Твоего дѣло бѣше и ще пребѣде знаме и кръстъ на българския народъ.

Че съ твърда вѣра, съ огнено вдъхновение и съ честно сърдце ти изгради народното дѣло!

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

Новитѣ лауреати на Просвѣтния съюзъ за 1942 г.

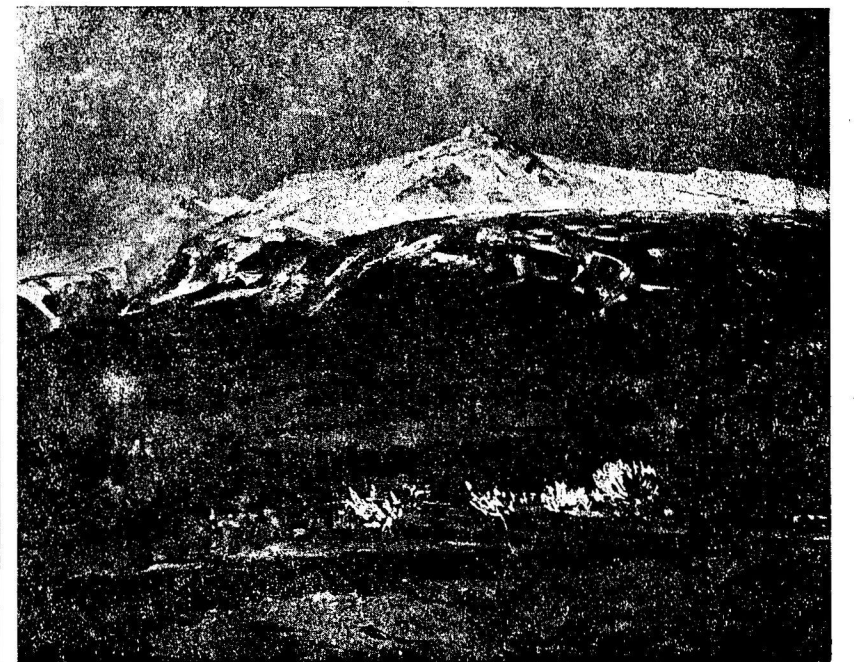
Тази година наградитѣ на Просвѣтния съюзъ за 1942 г. се раздадоха:

1. На писателя Георги Райчевъ — за книгата му „Златниятъ ключъ“, като най-добра литературна творба за възрастни.
2. На писателката Златка Шерева — за книгата ѝ „Денятъ на жътвата“, като най-добра творба за юноши.
3. На писателя Димитъръ Пантелеевъ — за стихосбирката му „Детско сърдце“ като най-добра творба за деца.
4. Наградата за най-доброто педагогическо съчинение се дава на двама автори: на г. Дамънъ Димовъ — за книгата му „Основи на тѣлесното възпитание“ и на г. Генчо Пирьовъ — за книгата му „Приносъ къмъ психологията на учението“.

Изкуството на Атанасъ Миховъ

Всѣка изложба е здрависване на художника съ публиката. Тя е неговия изпитъ, а едновременно и изповѣдта му. Въ картинитѣ на всѣка изложба сѣ одухотворени виденията, художественитѣ постижения и духовнитѣ черти на нейния творецъ. Огледайте се наоколо: не ви ли се струва, че всѣка една отъ картинитѣ на Атанасъ Миховъ е страница отъ неговата лична, житейска и творческа сжчина? И при едно внимателно вглеждане въ карти-

вѣрно: и днешнитѣ и вчерашнитѣ картини сѣ дѣло на нашия любимецъ. Затова, когато говоримъ за постиженията на художника, ние не трѣбва да го откъсваме отъ неговото вѣра, нито отъ неговото утре, заритъ на което се чувствуватъ въ нѣкои отъ днешнитѣ неговитѣ картини. Искаме ли да разберемъ твореца и човѣка, ние трѣбва да го обозремъ въ неговия цѣлостенъ ръстъ, като свържемъ миналото съ настоящето и съ бж-



Атанасъ Миховъ

Витоша

нитѣ на художника, вие сигурно ще откриете личния подходъ на тѣхния творецъ, своеобразието на неговата творческа природа, духовния му образъ, неговото свойско предпочитане на багри и умението му да ги пресѣтворява, одухотворява и оживява. Затова всѣка картина ви звучи като съ своя мелодия и всичкитѣ наедно ви говорятъ за духовния образъ на тѣхния създател.

Но всѣка изложба е равносметка за постигането, за изминатия пѣтъ на художника и за духовното му осъзнаване. Днешнитѣ картини на магесника на четката и на пѣвца на българската земя Ат. Миховъ сѣ толкова негови, колкото бѣха вчерашнитѣ, които вие не сте видѣли. Но днешнитѣ не сѣ копия на вчерашнитѣ. Извървянъ е единъ пѣтъ. И той личи въ техниката, въ подбора и въ предпочитанията на багритѣ, въ оживянитѣ настроения въ картинитѣ, както и въ постиженията на тѣхния създател. Едно е абсолютно

дешето му.

Днешната варненска изложба на Ат. Миховъ се съвпада и съ друга забележителна дата въ живота на художника: изминаха се 40 години откакто пѣвецътъ на Дунава и майсторътъ на нашата пейзажна живопись работи неуморно въ полето на изобразителното изкуство. Погледнете картинитѣ на този зрѣлъ и утвърденъ вълшебникъ на четката. Колко младостъ и жизнена правда блика отъ тѣхъ. Ат. Миховъ, не толкова художника, колкото човѣка, крие неизчерпаеми творчески възможности. И ако вие искате да узнаете тайната на неговата младостъ, потърсете я въ неговото чувствително, поетично и човѣчно сърдце. То е първоизвора на творческата сила на художника. Неговитѣ картини носятъ печата на вдъхновението и на първичната романтика на своя създател, защото тѣ не сѣ картини, а нѣщо повече — тѣ сѣ поетически видения. Въ тѣхъ е заключенъ жизнения свѣтогледъ на твореца имъ. Тѣ сѣ страници отъ романа на не-

(Следва на 4-та стр.)

Георги Илиевъ

Мозаики

ПИСМЕНА

Перото сѣска остро по бѣлината на листа като съвѣстъ, която бичува. Тъмната змия на чернитѣ пѣлзи и везе жестока приказка на едно сърдце. Редицитѣ, настърхнали и застрашителни воинства на отмъщението, се тѣпятъ една следъ друга, подобно на чернитѣ вѣлни на море, и разказватъ бурята на едно сърдце.

Тя протѣга ръка, лениво провежда погледъ надъ тъмнитѣ писмена. Доритѣкитѣ ѝ сключени вѣжди не трепватъ. Въ зеленитѣ зеници не проблѣсва пламъкътъ на почуда, сърдцето остава спокойно и ледно. Тя бавно поема бѣлата нишка на своето везе. Надъ чернитѣ писмена пада жестока безучастностъ.

Везеницитѣ нарастватъ и причудливитѣ образи на бѣли снѣжинки, като тайнствени руни, падатъ на скута ѝ. Тя влита спокойно въ снѣжобѣлия вѣнечъ на своята везба радостна на едно младо сърдце, което чака.

Дали жестока ръка не ще отнеме радостта, вплетена въ тоя накинъ и съ спокойната изповѣдъ на чернитѣ редици писмена, напепната отъ жарѣта на едно сърдце, дали не ще мине предъ погледа ѝ само като верига черна засѣхнала кръвъ!

ВЕЗБА

Съ бѣли нишки, излжени отъ чиста душа, изплиташъ мрежата на своята малка дантела. Твоитѣ прѣсти, подобно нозетѣ на огроменъ паякъ, сноватъ по нея, гонени отъ блѣсъка на металическата кука. Неизменно овалътъ на бялото ржкодѣлие се възвръща къмъ острието, както глупавата пеперуда се връща къмъ пламъка, на който е обгорила крилата си.

Ти ще разпънешъ малката снѣжнобѣла мрежа край пѣтя на своята младостъ, като жестокъ паякъ, защото знаешъ, че мине нѣкой, ще се вплете въ нея и ще ти бѣде доброволенъ пленникъ. А кога отмине тихото шествие на годинитѣ, ти съ досада ще хвърлишъ срѣдъ непотрѣбнитѣ на свияя день потъмнѣлата бѣлина на непотрѣбната вече вещь!

Вехтошарѣтъ ще я прибере, нишка по нишка ще разплете потъмнѣлитѣ конци на любимата нѣкога вещь и ще остави малкото мѣтно кѣлбо за играчка на любимата си котка.

ПѢТЪ

Стройнитѣ редици на младата гора бързатъ отъ лѣво и дѣсно на моя пѣтъ, като млади невѣсти. Махатъ зелени прѣсти и шепнатъ: „Ела следъ насъ!“

Бързата кола лакомо глѣта бялото платно на пѣтя. Пекъ, задуха и прахъ. Бѣгамъ отъ града, отъ суетата и шума, бѣгамъ отъ людитѣ. А ето — гората оживѣва. Всѣки храстъ приема човѣшки образъ, всѣки шумъ е говоръ. Избѣгахъ днесъ, за да ме не досегне шумътъ на твоя празникъ. Нечетни важни гости шумятъ, а ти съ премрежени ресници приемашъ жаднитѣ имъ погледи. Въ чужди ржце ще слагашъ бѣлината на своитѣ прѣсти, а твоята усмивка, — на дългъ и вниманието, покорна ще трепти за тѣхъ. О, горко!

Уви не мога да ти убегна. Ти все пакъ си тукъ! Колко чудно! — Далечината се стопи, лесътъ е твоятъ го-

стоприемъ домъ. И въ него — ти! Прехапала си устни и съ влажни очи питашъ: „Защо си тукъ въ гората?“

— Дойдохъ, за да бѣда само съ тебе! — отговарямъ азъ. Моятъ самота — не видишъ ли — е пълна само съ тебе. Само снѣжитъ на облацитѣ ми засѣнятъ тържеството. Не чуешъ ли? Гората пѣе. Гората е море, което пѣе — за тебе — и шѣпне твоего име. Задушень отъ праха и паритѣ на бензина, избѣгахъ и спрѣхъ при тоя дѣбъ. На ствола му изрѣзахъ епиграма съ акростихъ, съ твойто име. Но не бива да видишъ колко чистисѣлъ изплака младиятъ дѣбъ, ни въ колко кръвъ се кѣпне всѣка буква.

Тукъ е моятъ празникъ, а ти си тамъ, окжпана въ свѣтлинѣ, опиянена отъ размѣнени погледи, разглезена отъ угодили усмивки. И не знаешъ, че стоя до младия стволъ предъ акростика и срѣчамъ твоего име.

ВЕЗАНАТА КЪРПИЧКА

Покритъ съ плаща на лека дрезгавина, потъналъ съмъ въ креслото, гледамъ я, навела глава надъ пѣстра ше-

вица. Упива ме негата, излжвана отъ млада плѣтъ. Въ плетеници отъ безмислени думи искамъ да задуша животното, което съ първичната сила на слѣпия нагонъ иска да изгони човѣка. Така се ражда моятъ речъ — може би, плавна и пламенна! — За двѣтъ начала, що сѣдбата е вложила у насъ: да изгаряме въ неспирната борба на полонетъ и вѣчно да се стремимъ къмъ пълно сливане, къмъ свършения адрогинизъмъ.

— Ти си центъръ на вселената, мое малко слѣнце, около което азъ се движа съ бързината на слънчевия лѣкъ, съ триста хиляди километра въ секунда. Ти и азъ — ние двама сме електронъ и ионъ, две различно натопварени единици, стегнати отъ воята да бѣдатъ едно тѣло.

— Не сме ли — продължихъ все тѣй мѣдро, — трагичнитѣ герои отъ голѣмата драма на слънчевия свѣтъ, и не ни ли е отсѣдено да изгоримъ въ огненитѣ вихри на слѣнцето, сами станали вихъръ въ тоя последенъ мигъ!

И тя, която ме слушаше съ лека усмивка, кога спрѣхъ, извади изъ крокодильската кожа на своята чанта везаната си кърпичка и шумно се насекса.

